

FILOZOFICKÁ
FAKULTA
Masarykova univerzita

DIDAKTIKA INFORMAČNÍ GRAMOTNOSTI s prvky inkluze

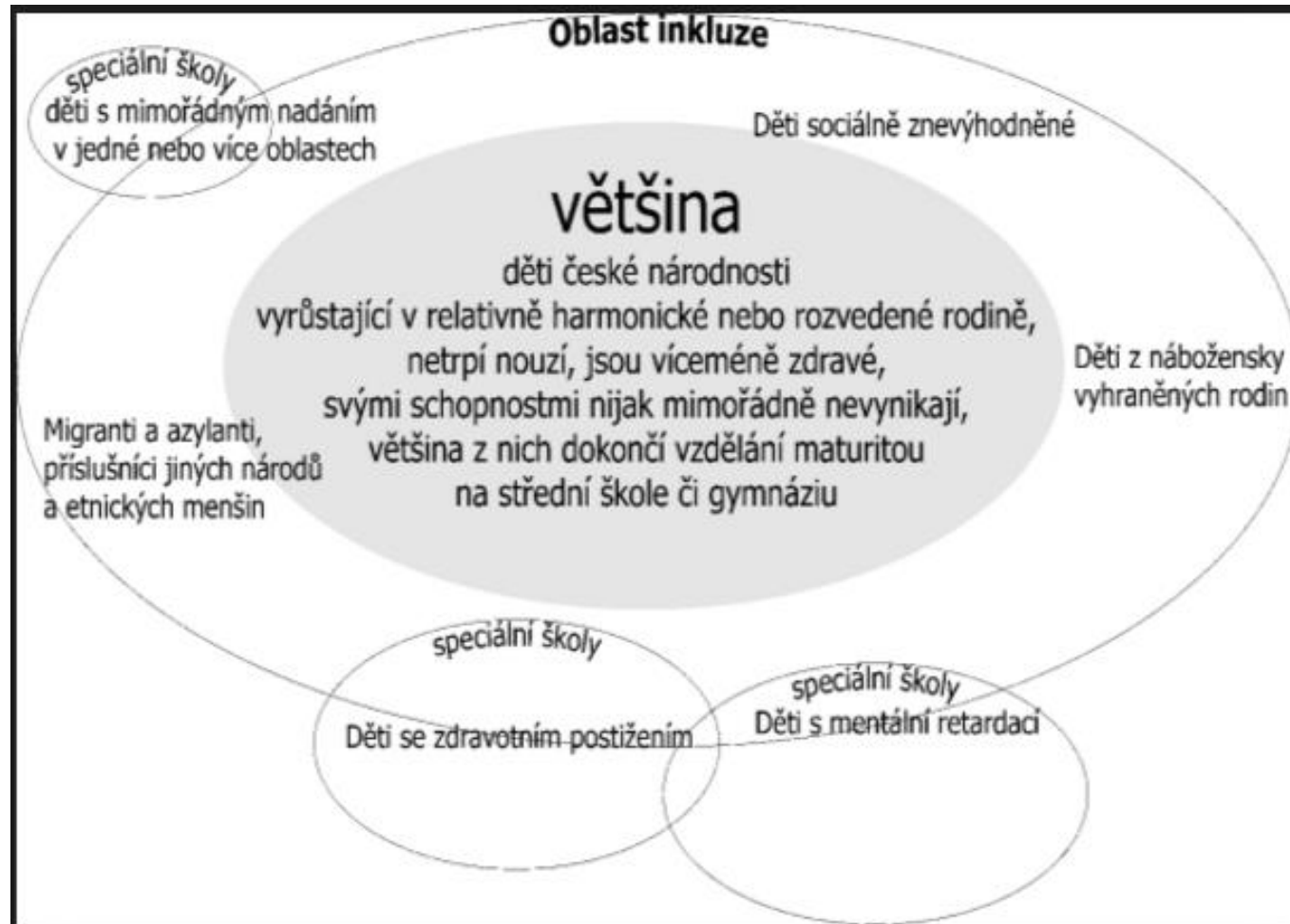
Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.
Bc. David Kudrna
KISK FF MU

Konference Knihovny současnosti, 7. 9. 2016

Inkluzivní škola

HOUŠKA, T. *Inkluzivní škola*, Osmileté gymnázium Buďanka o.p.s. Praha: Česká pedagogická komora, 2007. s. 7

Proinkluzivní přístup ke vzdělávání

- Rovné zacházení s rozdílností intelektových i fyzických schopností, s etnickými, jazykovými nebo kulturními rozmanitostmi
- Akceptace rozdílnosti
- Neusilování o překonání rozdílů „za každou cenu“
- Rozličenosti mezi žáky nejsou eliminovány a považovány za rušivé
- Každý žák je ve středu zájmu učitele, lektora

Žák se speciálními vzdělávacími potřebami (dle § 16 školského zákona)

Zdravotní postižení	Zdravotní znevýhodnění	Sociální znevýhodnění
<ul style="list-style-type: none">• Vývojové poruchy učení nebo chování• Mentální postižení• Tělesné postižení• Zrakové postižení• Sluchové postižení	<ul style="list-style-type: none">• Zdravotní oslabení• Dlouhodobá nemoc	<ul style="list-style-type: none">• Rodinné prostředí• Nařízená ústavní nebo ochranná výchova• Postavení azylanta nebo účastníka azylového řízení

Podpůrná opatření (dle školského zákona)

- Speciální metody, formy, postupy
- Speciální pomůcky
- Didaktické materiály
- Kompenzační pomůcky
- Rehabilitační pomůcky

- Asistent
 - osobní: pro žáka
 - Pedagoga: pro třídu pro dítě

Vývojové (neboli speciální) poruchy učení a chování (VPUCH) - nejčastější

Dyslexie

- Zhoršený výkon při hlasitém čtení
- Sekundární projevy méněcennosti a úzkosti
- Utváření negativního postoje ke čtení

Dysgrafie

- Neupravené, neuspořádané nečitelné písmo
- Často kombinováno s obtížemi v kreslení (tzv. dyspinxie)
- Problém: (ne)čitelnost vlastních zápisků

Dysortografie

- Neschopnost aplikovat naučená pravidla v praxi písemného projevu
- Snížený jazykový cit - v lekcích čtenářské gramotnosti

ADHD

- Problémy v reakcích, prožívání, sociálních vztazích

Speciální vzdělávací potřeby a základní vzdělávání v ČR

<i>SVP v ČR</i>	<i>2007/2008</i>	<i>2012/2013</i>	<i>2013/2014</i>	<i>2014/2015</i>
<i>Mentální postižení</i>	26 241	18 475	17 231	6 489
<i>Tělesné postižení</i>	1 433	1 256	1 206	1 145
<i>Zrakové postižení</i>	740	632	631	701
<i>Sluchové postižení</i>	1 271	1 113	1 120	1 183
<i>Poruchy autistického spektra</i>	982	3 033	3 549	4 114
<i>Poruchy komunikace</i>	1 849	3 367	3 826	4 638
<i>Vývojové poruchy chování</i>	2 169	4 437	5 440	6 669
<i>Vývojové poruchy učení</i>	36 988	34 521	35 147	35 471
<i>Celkem</i>	76 294	72 110	73 629	75 848

Tabulka: Speciální vzdělávací potřeby v základním vzdělávání v ČR [MŠMT, 2016, online].

(<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>)

Žáci s vývojovými poruchami učení a chování (VPUCH)

- **Nejpočetnější skupina** zdravotně postižených žáků v běžných školách
- Nestejnorodá skupina
- Množství různých poruch
 - čtení, psaní, matematika, kombinace
- VŠECHNY poruchy – zasahují psychiku a promítají se do sociálních vztahů (neúspěšnost, vyčlenění, osamělost, posměch (reakcí nevhodné chování a interakce)
 - ovlivňují průběh lekcí informačního vzdělávání
 - determinují přípravu učícího knihovníka na lekci

Práce učícího knihovníka se žáky s VPUCH

- KOMUNIKACE s UČITELEM v dostatečném předstihu před konáním lekce – zjištění podmínek
- Preferujte u dítěte verbální projev
- Posuzujte a hodnotěte pouze to, co dítě stačilo vypracovat (NE časově limitované úkoly)
- Neporovnávejte výsledky žáků navzájem
- Při vysvětlování tématu – používejte krátké věty, jednoduchá srozumitelná slova
- Podporujte, chvalte, snažte se být trpěliví
- Prostor: žák s vývojovou poruchou učení sedí před vámi (oční kontakt), nejlépe samotný / uprostřed skupiny žáků, ne na okraji

NEDOPORUČOVANÉ činnosti pro žáky s VPUCH

- Orientace na mapě
- Slepé mapy
- Orientace podle světových stran
- Letopočty, orientace v časové ose
- Zapamatování si cizích výrazů
- Dlouhé čtené úseky
- Rozsáhlé zápisky

Žák s dyslexií v lekci IG (jak s ním pracovat)

- Jednoduchá kratší zadání
- Využití sluchových postupů (diktafon, audiozáznamy, počítač. programy) – vzdělávací ICT
- Čtení krátkých členitých textů
- Vyhledávání konkrétních slov, prvních a posledních v odstavci
- Doplnování čteného textu grafikou / obrázkem / zjednodušení textu barevnou ilustrací
- Cíl učícího knihovníka: vést žáka k porozumění textu - po přečtení obsah převyprávět, dokončit započatý příběh, vymýšlet vhodné nadpisy...

Žák s dysgrafií v lekci IG (jak s ním pracovat)

- Písemné činnosti: menší rozsah / stručné odpovědi / volba správné odpovědi
- Respektujte sníženou kvalitu grafického projevu
- Respektujte pomalejší tempo psaní – co nestihne, nehodnotit
- Umožněte žákovi psát pouze přiměřenou část toho, co píše intaktní žáci (tedy žáci bez potíží)

Žák s ADHD v lekcích IG (jak s ním pracovat)

(ADHD – vývojová porucha chování)

- Zajistěte odpočinkový kout (relaxace, individuální četba, studium)
- Předem připravte a umožněte alternativní činnosti – zaměstnat ruce, uvolňovací cviky, jiné úkoly, problémové úkoly, úkoly s manipulací, pohybem
- Oznamujte vždy včas konec práce nebo změnu činnosti
- Dávejte jasné instrukce, že dítě může dělat jen tolik, co stihne

Nadaný žák v lekcích IG (jak s ním pracovat)

- Přístup k nadanému dítěti:
 - akceptovat osobnost / odlišnost / nedirektivní způsob vedení a komunikace
 - akceptovat jeho případné dobrovolné vyčlenění z „davu“ (je vhodné předem konzultovat s učitelem, v jakém režimu je dítě zvyklé fungovat ve školním prostředí)
- Metody pro vzdělávání nadaných žáků:
 - více podnětné / objevující / problémové / samostatná práce
 - metodika využívající vzdělávací technologie (tablety, vhodné aplikace)

Výukové strategie a žáci s VPUCH – kooperativní učení

- Učící knihovník „manažerem procesu výuky“
- Důsledná a precizní příprava na lekci
- Učení v malé skupině (2-6 žáků)
- Preference heterogenní skupiny (= smíšené, žáci bez potíží i s VPUCH)
- Strukturované výukové úlohy / žáci dosáhnou cíle jen společnou prací
- Odpovědnost každého za proces učení
- Konkrétní role pro splnění společného cíle
- Zviditelnění výsledků práce – vizualizace informací (flipy)
- Jasná „pravidla hry“
- Dostatek pracovních materiálů pro každého žáka

Didaktické prvky vhodné pro práci s dětmi s VPUCH

- Zjednodušené nákresy
- Jednoduché infografiky – myšlenková mapa
- Pomocné osnovy s klíčovými slovy
- Grafické organizéry – Vennův diagram, T-graf, pětilístek (viz metody kritického myšlení [zde](#))
- Časté uvádění příkladů
- Vzdělávací technologie; digitální metodické materiály; portály (i-sen.cz)

Doporučené zdroje

[Muzikoterapie a specifické poruchy učení](#)

[Čtení a dyslexie](#)

[Cvičení pro hyperaktivní děti](#)
Speciální pohybová výchova

[Dítě s narušenou komunikační schopností ve škole](#)

[Profesní kompetence učitele mateřské školy](#)

[Nadané děti a jejich rozvoj](#)

[Logopedie](#)

[Inkluzivní vzdělávání](#)
Teorie a praxe

[Speciální pedagogika](#)

[Děti s tělesným a kombinovaným postižením ve škole](#)

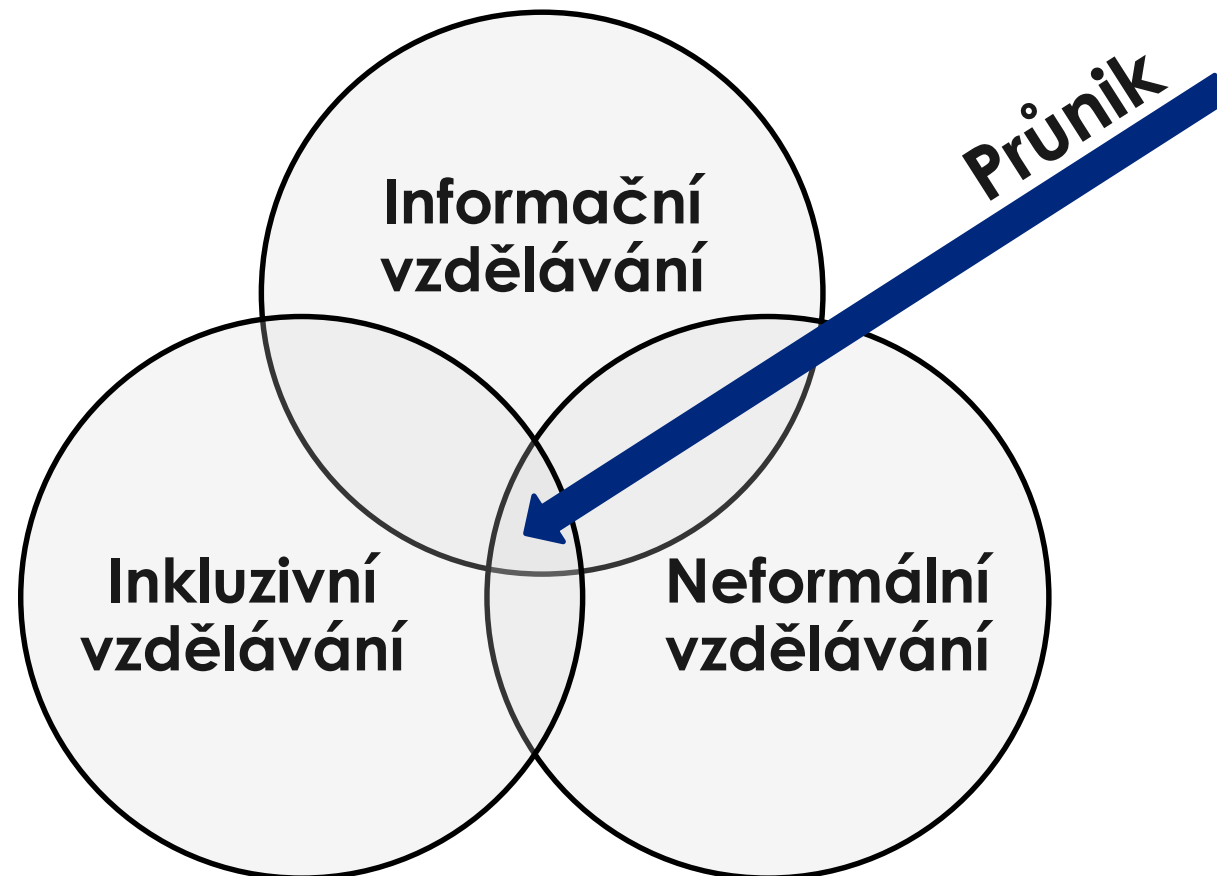
[Terapie ve speciální pedagogice](#)
2., přepracované vydání

[Vychovatelství](#)
Učebnice teoretických základů oboru

Aplikace teorie v prostředí neformálního vzdělávání

David Kudrna: [bakalářská práce](#), KISK FF MU

Metodika České školní inspekce pro hodnocení rozvoje IG

8 oblastí, 37 indikátorů

Oblast 1: Rozeznat potřebu informací (problém)

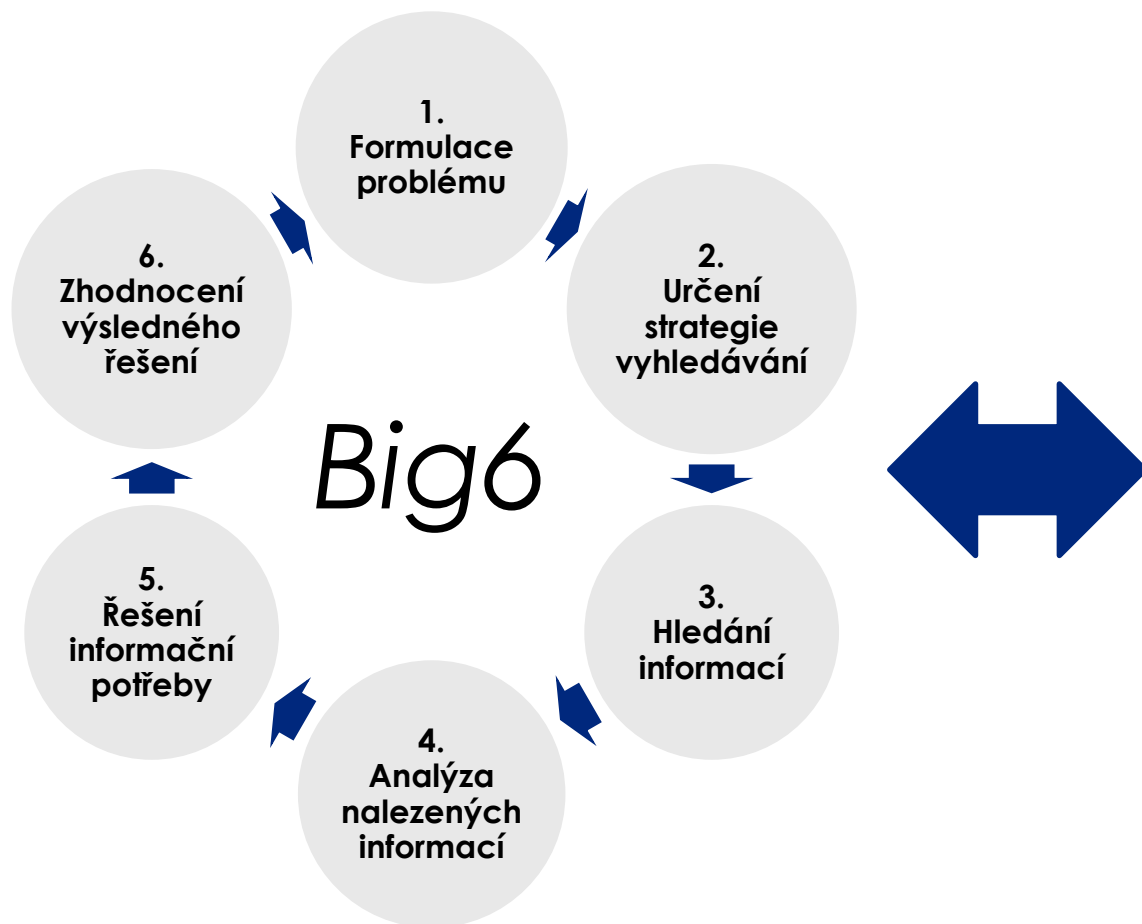
Indikátory: Formulace problému; určení typu informace

Vstupní úroveň pro 1. stupeň (určení typu informace): Žák rozlišuje základní typy (text, zvuk, video) a zdroje (kniha, rozhlas, TV, internet) informací

Výstupní úroveň pro 1. stupeň (určení typu informace): Žák rozpoznává, jak řešení problému ovlivňuje charakter a kvalita použitých informací

Zdroj: Výstupní zpráva projektu NIQES, viz seznam použitých zdrojů

Model BIG6 pro žáky 1. stupně ZŠ

Formulace problému

Určení typu informace

Získání informací

Posouzení pravdivosti informací
+ Analýza získaných informací

Identifikace a nasazení
vhodných prostředků pro řešení

Hodnocení získaného řešení
a použitého postupu

**vstupní
a výstupní
úrovně
indikátorů**

Inkluzivní přístup v lekcích

VPU (dyslexie, dysgrafie atp.) = normální rozumové nadání

- Model E-U-R
- Výuka orientovaná na činnost žáků
- **Kooperativní**, projektové a problémové učení
- Kooperativně řešený projekt doplněný o problémové úlohy
- Inkluzivní přístup přímo **ve struktuře lekcí**
- Proces informačního vzdělávání je „ukryt“

Diskuze – připravené metodické materiály

Silné stránky

- zvládnutelné pro lektora
- materiálně / finančně nenáročné
- netradiční pojetí (kontinuální projekt)
- základ v metodice ČŠI
- respektování RVP ZV

Otazníky

- modelové podmínky
- absence žáků
- nevyzkoušené v praxi

Seznam použitých zdrojů

- ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Specifikace informační gramotnosti NIQES: Výstupní zpráva*. Praha: ČŠI, 2014 [cit. 2016-08-31], 55 s. Dostupné z: <http://bit.ly/1Q79wlb>
- HÁJKOVÁ, Vanda a Iva STRNADOVÁ. *Inkluzivní vzdělávání: [teorie a praxe]*. Praha: Grada, 2010. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3070-7.
- KUDRNA, David. *Inkluzivní přístup k informačnímu vzdělávání v neformálním prostředí*. Brno, 2016. 97 s. Bakalářská práce. MU, FF, KISK. Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/427643/ff_b/
- ŠAUEROVÁ, Markéta, Klára ŠPAČKOVÁ a Eva NECHLEBOVÁ. *Speciální pedagogika v praxi*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4369-1

Prezentace vznikla pro potřeby konferenční přednášky jako součást grantu FRMU 1355/2015 Týden informačního vzdělávání na Masarykově univerzitě autorky Mgr. Pavlína Mazáčové, Ph.D.

Kontakty na autory

Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.

- KISK FF MU
- pmazacov@phil.muni.cz
- mazacova@kisk.cz

Bc. David Kudrna

- student KISK FF MU
- 427643@mail.muni.cz

